

DETALJREGULERINGSPLAN FOR NASJONALT MINNED VED UTØYAKAIA

Forslag til planprogram
HØRINGSUTGAVE
HØRINGSFRIST: 9. FEBRUAR 2018

Dato:19.12.2017

Forord

Dette er høringsutkast til planprogram for regulering av minnested ved Utøyakaia. Samtidig med at planprogrammet sendes på høring varsles oppstart av planarbeid for minnestedet. Planprogrammet setter rammer for det planarbeidet som nå starter opp.

Planprogrammet er sendt på høring og lagt ut til offentlig ettersyn av Statsbygg. Statsbygg er forslagsstiller på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Asplan Viak AS har bistått Statsbygg med utarbeidelse av planprogrammet, og vil bistå som plankonsulent i det videre arbeidet.

Har du innspill til planprogrammet?

Høringsperioden er fra 21.12 til 09.02 og dersom du har innspill til planprogrammet må det sendes skriftlig innen **9.februar 2018**

Innspill til planprogrammet sendes til:

postmottak@statsbygg.no

Merk innspillet med: **2017/1219 Nasjonalt minnested ved Utøyakaia innspill**

Kapittel 2.3 gir en foreløpig oversikt over prosessens hovedaktiviteter og milepeler for medvirkning. Dette planprogrammet er et ledd i medvirkningen fordi alle har anledning til å gi innspill. I høringsutkastet er det lagt inn noen røde tekstbokser med spørsmål vi gjerne vil ha innspill på, slik som:

Hvordan vil du involveres i planarbeidet?

Har du informasjon eller innspill av betydning som du mener ikke er fanget opp?

Har du innspill til foreslåtte tiltak?

Er det utredningstemaer som ikke blir belyst tilstrekkelig?

Dersom du har spørsmål til planprogrammet kan du sende dette til e-postadressen utoyakaia@statsbygg.no eller til prosjektleder: mari.magnus@statsbygg.no

Statsbygg inviterer til åpent informasjonsmøte i høringsperioden. Møtet blir holdt på Sundvollen oppvekstsenter tirsdag 16. januar klokken 19.00

Etter høring blir innspill vurdert, og planprogrammet justert før det sendes til Hole kommune. Planprogrammet fastsettes av Hole kommunestyre.

Oslo, desember 2017

Innhold

2	Innledning	4
2.1	Bakgrunn	4
2.2	Formål med planarbeidet	4
2.3	Hensikten med planprogrammet	5
2.4	Historikk – kort fortalt	6
2.5	Ny prosess og ny lokalisering	6
3	Prosess og medvirkning	8
3.1	Medvirkning og informasjon	8
3.2	Prosess og fremdrift	9
3.3	Medvirkningsaktiviteter	9
4	Beskrivelse av tiltaket	11
4.1	Overordnet konsept for det nasjonale minnestedet ved Utøyakaia	11
4.2	Sammenheng med andre minnesteder	11
4.3	Utforming av minnestedet	11
4.4	Nødvendige vei-, trafikk og infrastrukturløsninger	14
4.5	Andre tiltak	15
5	Rammer og premisser for planarbeidet	16
5.1	Oppdragsbrev fra KMD	16
5.2	Føringer fra rapporten «Vurdering av nasjonalt minnested ved Utøyakaia – juni 2017» ..	16
5.3	Erfaring fra tidligere prosesser	16
5.4	Lover, retningslinjer og planer	18
6	Planområdet- dagens situasjon	19
6.1	Beskrivelse og avgrensning av planområdet	19
6.2	Planstatus	19
6.3	Landskap, terreng og klima	20
6.4	Dagens bruk og funksjon	21
6.5	Besøks- og trafikk tall	22
6.6	Grunnforhold og flomfare	23
7	Plan- og utredningstemaer	24
7.1	Temaer som skal redegjøres for i eget vedlegg	24
7.2	Temaer som skal redegjøres for i planbeskrivelsen	25

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

Dette planprogrammet er en del av planarbeidet for et nasjonalt minnested ved Utøyakaia. Hensikten med planarbeidet er å sikre hjemmel til etablering av minnested etter terrorangrepet 22. juli 2011. Det varsles oppstart av planarbeidet samtidig med at dette planprogrammet sendes på høring.

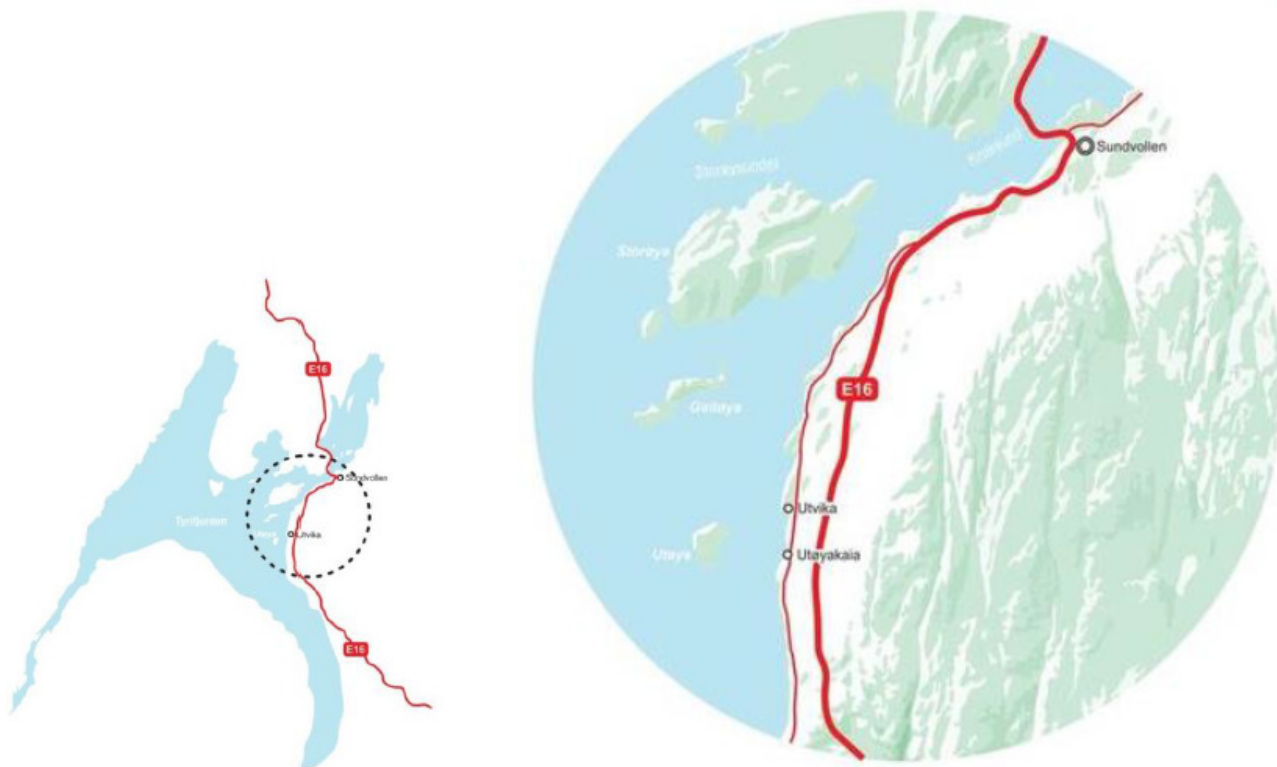
2.2 Formål med planarbeidet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i oppdragsbrev datert 23. juni 2017 gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide en reguleringsplan som gir hjemmel for etablering av minnestedet.

Reguleringsplanen skal baseres på et skisseprosjekt som viser hvordan det nasjonale minnestedet skal utformes. Utformingen av minnestedet skal gjennomføres etter viktige føringer for minnestedet og prosessen definert i Statsbyggrapporten «Vurdering av nasjonalt minnested på Utøyakaia», 15. juni.

I reguleringsplanprosessen skal medvirkning og involvering av Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli, AUF, naboer og andre lokale interesser, vektlegges og videreføres fra forrige fase.

Reguleringsplanen skal også tilrettelegge for tilhørende tiltak som ivaretar tilgjengelighet, trafikkavvikling og trafiksikkerhet. Løsninger for dette skal utvikles i dialog med Statens vegvesen, fylkeskommunen og Hole kommune.

Figur 1 Utøyakaias beliggenhet. Figur: Blakstad Haffner Arkitekter AS.

Utøyakaia ligger ved Utvika langs østsiden av Tyrifjorden i Hole kommune. Utøya ligger 650 meter vest for kaia. Sundvollen ligger ca. 5 km nord for Utøyakaia.

2.3 Hensikten med planprogrammet

Planprogrammet setter rammene for planarbeidet som nå starter opp gjennom å:

- angi formålet med planen
- beskrive planlagt prosess og særlig hvordan involvering og medvirkning skal sikres
- redegjøre for hvilke tiltak som planlegges innenfor planområdet
- angi utredninger og undersøkelser og hvordan de skal gjennomføres
- beskrive planlagt fremdrift

Hensikten med høring av planprogrammet er å gi berørte og interessenter mulighet til å vurdere, og komme med innspill til prosess og medvirkning, utredningstemaer og metodikk og/eller andre innspill til reguleringsplanarbeidet, før dette bestemmes.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn normalt samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten. (Plan- og bygningsloven § 54-1, 2. ledd)

2.3.1 Konsekvenser av reguleringsplanen skal beskrives

For alle reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det, ved varsling av planoppstart, utarbeides et planprogram. Dette gjelder alle planer der det er krav om konsekvensutredning (KU).

Statsbygg har vurdert planforslaget og forskrift om konsekvensutredning og vurderer at reguleringsplan for minnested ved Utøyakaia ikke medfører ordinær KU etter KU-forskriften. Statsbygg har likevel besluttet å utarbeide et forslag til planprogram som beskriver hvilke undersøkelser som skal gjøres i forbindelse med planarbeidet og hvordan opplegg for medvirkning er tenkt gjennomført. Høringen av planprogrammet gir mulighet for å få inn innspill tidlig, og for å forankre et godt opplegg for både medvirkning og utredningstemaer.

Medvirkning er nærmere beskrevet i kapittel 2.3.

Temaer som foreslås undersøkt eller utredet i planarbeidet beskrives nærmere i kapittel 6.

Vurdering etter KU- forskriften:

Planen er vurdert opp mot Forskrift om konsekvensutredninger §§ 6-8, og planen fastsetter ikke rammer for tiltak opplistet i vedlegg til forskriften. Som følge av dette er planen ikke utredningspliktig etter KU-forskriften.

2.4 Historikk – kort fortalt

Historien om et nasjonalt minnested i Hole etter terrorangrepene 22. juli går tilbake til 2011. Et utdrag fra viktige datoer er gjengitt under.

- Desember 2011: Den norske regjeringen ved Kulturdepartementet vedtar at det skal etableres to nasjonale minnesteder etter terrorangrepene 22. juli, ett i Oslo og ett i Hole. En styringsgruppe ledet av Åse Kleveland vurderte innhold, organisering og lokalisering.
- April 2012: På bakgrunn av styringsgruppens anbefaling vedtar regjeringen at det skal etableres offisielle minnesteder som hedrer de døde, overlevende, hjelpemannskaper og frivillige etter angrepene.
- Juni 2012: KORO (kunst i offentlig rom) får i oppdrag å lede prosessen fram mot ferdigstilling av et permanent minnested i Hole, og et midlertidig, samt et permanent minnested i regjeringskvartalet.
- Februar 2014: KORO kunngjør at kunstneren Jonas Dahlberg har vunnet kunstkonkurransen og skal utforme de tre minnestedene: Memory Wound, Time and Movement og Dialogue for the Future.
- April 2016 Den norske regjering ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) vedtar statlig reguleringsplan for minnested på Sørbråten, i Hole kommune.
- Juni 2016: Naboene i Hole tar ut stevning mot staten for å få omgjort beslutningen om et nasjonalt minnested på Sørbråten i Hole.
- Februar 2017: AUF og den nasjonale støttegruppen foreslår å lokalisere minnestedet ved Utøyakaia, i stedet for på Sørbråten.
- Juni 2017: Statsbygg overleverer rapport til KMD der egnetheten av Utøyakaia som minnested er vurdert.
- Juni 2017: Regjeringen beslutter at det nasjonale minnestedet i Hole kommune skal etableres ved Utøyakaia. Dette innebærer at Memory wound og minnested på Sørbråten ikke skal realiseres.
- Juni 2017: Statsbygg får i oppdrag fra KMD å lage reguleringsplan med tilhørende skisseprosjekt for minnested ved Utøyakaia. Rapporten fra juni, og anbefalte føringer i denne, skal legges til grunn for arbeidet.

Mer informasjon om prosessen 2012-2016 finner du her: <https://koro.no/aktuelt/fakta-minnesteder-etter-22-juli/>

2.5 Ny prosess og ny lokalisering

Da Statsbygg fikk i oppdrag å vurdere Utøyakaias egnethet (februar 2017) fremgikk det av brevet fra KMD at «*Forslag om ny plassering av et nasjonalt minnested etter angrepet på Utøya må ses i sammenheng med den uenighet som er oppstått for det planlagte minnestedet på Sørbråten. En forutsetning for å gå videre med dette forslaget er at naboer og andre lokale interesser involveres på et tidlig stadium.*»

Involvering var derfor et viktig premiss ved vurdering av ny plassering av nasjonalt minnested. Gjennom en bred og variert medvirkningsprosess våren 2017 fikk man fram meningsbildet, dvs. de ulike meningene som ble fanget opp. Både meningsbildet, ulike innspill og en vurdering av tomtens egnethet lå til grunn for konklusjonen om at Utøyakaia var egnet som nasjonalt minnested. Rapporten fra juni 2017 dannet videre grunnlag for regjeringens beslutning om lokalisering. Beslutning om lokalisering er dermed tatt på bakgrunn av en prosess med god involvering av naboer og lokale interesser, men dette betyr ikke at alle i lokalsamfunnet er enig i besluttet plassering. Å bli hørt eller involvert er imidlertid ikke det samme som at ens synspunkter blir hensyntatt. Ulikhet i meningsbildet vil alltid kunne forekomme uavhengig av medvirkning.

Den brede involveringen skal videreføres i planprosessen som nå starter opp. Oppdragsbrevet fra KMD til Statsbygg fremhever:

«I reguleringsplanprosessen skal medvirkning og involvering av Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli, AUF, naboer og andre lokale interesser, vektlegges og videreføres fra forrige fase.»

For å sikre involvering og lokal forankring er følgende forhold viktige for planprosessen som nå begynner:

- Planprosessen skal være forutsigbar og bygge på premisser fra rapporten, juni 2017. Premissene har vært gjenstand for involvering og medvirkning fra lokalsamfunnet i Hole.
- Det skal ikke gjennomføres en konkurranse om utforming: Det besluttes ikke en utforming uten at denne har vært gjenstand for involvering av berørte parter.
- Planen skal vedtas som kommunal, ikke statlig, reguleringsplan. Hole kommunestyre er planmyndighet.

Beslutning om ny plassering betyr også nytt innhold.

Beslutningen om at minnestedet skal etableres ved Utøyakaia, og ikke på Sørbråten, innebærer også en endring av hva det nasjonale minnestedet i Hole skal være.

Minnesteder har en egen kraft når de minnes det som skjedde **der** det skjedde, og Utøyakaia sto sentralt da terroren rammet Norge den 22. juli 2011. Fysiske tilrettelegginger må tilpasses Utøya og kaia som åsted for 22. juli terroren. I motsetning til Sørbråten, som ikke har samme tilknytning til hendelsene 22. juli vil derfor ikke Utøyakaia kreve store kunstneriske eller arkitektoniske inngrep for å oppleves og erfares som et 22. juli sted. Minnestedet ved Utøyakaia skal utformes og tilpasses en minnelogikk som bygger på respekt for stedene der det skjedde, og med en tilrettelegging som fremhever stedets historiske betydning.

Se også kap. 3.1 overordnet konsept

Figur 1: Spontan minnested ved Utøyakaia.

3 Prosess og medvirkning

3.1 Medvirkning og informasjon

Det skilles mellom medvirkningsaktiviteter og informasjon. Medvirkning vil si at de som berøres av en beslutning blir hørt i beslutningsprosessen, og en viktig del av dette planarbeidet er å sikre involvering fra berørte parter.

Medvirkning har flere formål og i dette planarbeidet ønsker vi å:

- Sikre god informasjonsflyt mellom Statsbygg som forslagsstiller og berørte parter.
- Bidra til at informasjon og kunnskap som er viktig i planarbeidet kommer til rett tid.
- Bidra til at viktige hensyn blir ivaretatt i planforslaget.
- Presentere forslag til utforming av minnestedet, og så langt det er mulig, komme fram til en omforent løsning.
- Bidra til at konsekvenser blir beskrevet og vurdert, og at eventuelle avbøtende tiltak drøftes.
- Sikre at ulike interesser blir hørt underveis i prosessen, og at innspill og meninger blir vurdert.
- Bidra til en transparent og åpen prosess, og sikre demokratiske prinsipper.
- Bidra til at minnestedet blir et sted som berørte, både lokalt og nasjonalt, kan føle eierskap til.

Medvirkning og informasjonsutveksling vil skje i flere faser av prosjektet, og på ulik måte. Dette planprogrammet er et ledd i medvirkningen fordi alle har anledning til å gi innspill. Etter avsluttet høring vil Statsbygg i dialog med Hole kommune presentere en mer detaljert plan for medvirkning. Kapittel 2.3 gir en foreløpig oversikt over prosessens hovedaktiviteter og milepeler for medvirkning.

Statsbygg har opprettet en egen nettside med informasjon om prosjektet

Her finner du mer informasjon om prosjektet og prosessen:

<http://www.statsbygg.no/Prosjekter-og-eiendommer/Utviklingsprosjekter/Utøyakaia/>

På denne siden legger vi ut relevante dokumenter, slik som oppdragsbrev, rapporter, presentasjoner fra møter osv.

Her kan du sende inn spørsmål, henvendelser eller informasjon til prosjektet:
utoyakaia@statsbygg.no.

Statsbygg har opprettet en egen e-postliste for de som ønsker å få tilsendt informasjon hver gang vi oppdaterer hjemmesiden. Meld fra til e-postadressen over dersom du ønsker å stå på denne listen.

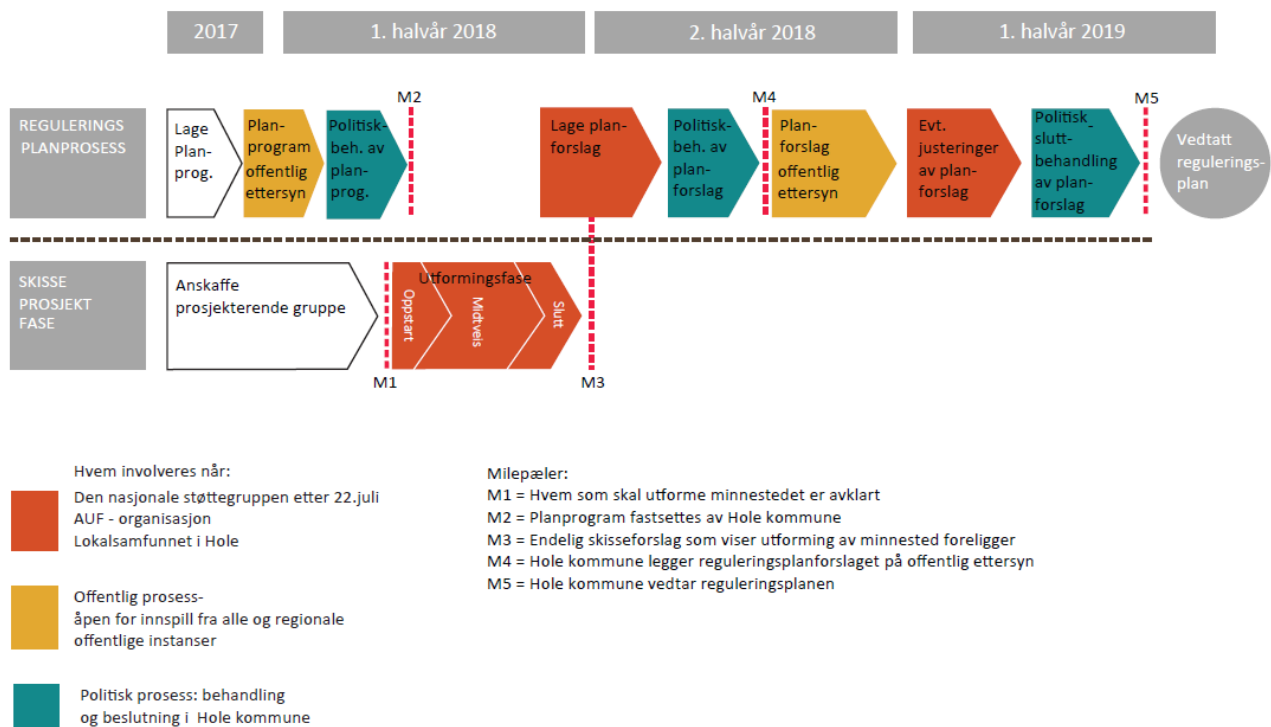

3.2 Prosess og fremdrift

Prosjektet omfatter to hovedoppgaver: reguleringsplan og skisseprosjekt. De to oppgavene er gjensidig avhengig av hverandre, men har hver sin fremdrift, som vist i figuren nedenfor.

Skisseprosjektet skal vise hvordan minneste og området rundt skal se ut. Når dette planprogrammet sendes på høring er det foreløpig ikke bestemt hvem som skal formgi minneste og utarbeide skisseprosjektet. Skisseprosjektet vil starte opp når vi har anskaffet et team som skal formgi og prosjektere minneste. Som det framgår av framdriftsplanen skal nasjonal støttegruppe, AUF og lokalsamfunnet i Hole involveres underveis i utformingsfasen for skisseprosjektet.

Reguleringsplanarbeidet har allerede startet: Statsbygg har varslet oppstart, og sendt dette planprogrammet på høring. Utarbeidelse av selve planforslaget vil i hovedsak starte når utarbeidelse av skisseprosjektet nærmer seg slutten. Endelig planforslag kan ikke lages før utforming av minneste, omgivelser, trafikk og veiløsninger er på plass.

3.3 Medvirkningsaktiviteter

Det legges opp til at utformingsfasen for skisseprosjektet deles i tre deler: oppstart, midtveis og slutt. I tillegg til aktivitetene som vises i tabellen under, vil det som nevnt over, vurderes ytterligere medvirkningsaktiviteter. Disse må planlegges sammen med prosjekterende rådgivere og bl.a. basere seg på innspill fra høring av planprogrammet.

Fargene i tabellen viser til fargene brukt i framdriftsplanen over. Invitasjon til de ulike aktivitetene vil bli sendt ut i god tid.

Aktiviteter

	Hva	Hensikt	Når
	Åpent møte i Hole Informasjon om planprogram og prosess	Informasjon om hele prosessen, samt sette alle som ønsker det godt i stand til å komme med innspill i høringsperioden. Etter møtet blir det god tid til å komme med innspill om prosess, medvirkning, utredningstemaer og metodikk, samt andre innspill til reguleringsplanarbeidet.	Ved offentlig ettersyn av planprogram. Vinteren 2018
	Informere i politisk møte om planprogram	Gi politikerne i Hole god informasjon som grunnlag for beslutningen de skal ta ved fastsetting av planprogram.	Før fastsetting av planprogram Vinteren 2018
	Oppstartsfasen av skisseprosjekt. Dialogmøte ved oppstart.	Sikre involvering av berørte parter tidlig i utformingsfasen. Få fram viktige premisser og gi kunnskap og innspill til teamet som skal utforme minnested og skisseprosjekt <u>før</u> de utarbeider et skissegforslag.	Ved oppstart av skisseprosjekt Vår 2018
	Midtveis-presentasjon	Sikre involvering av berørte parter i utformingsfasen. Presentasjon av foreløpig forslag. Dialog og innspill til skissegforslag.	Midtveis i skisseprosjekt Vår 2018
	Åpen «kontordag». Presentasjon av endelig skisseprosjekt og foreløpig reguleringsplan	Informasjon om endelig skisseprosjekt og mulighet for justeringer og tilpasninger. Informasjon om foreløpig utkast til reguleringsplanforslag, mulighet for innspill.	Ved avslutning av skisseprosjekt Vår/sommer 2018
	Informere i politisk møte om forslag til reguleringsplan med tilhørende skisseprosjekt	Gi politikerne i Hole god informasjon som grunnlag for beslutningen de skal ta når de behandler forslag til reguleringsplan.	Før 1.gangsbehandling av planforslag. Høst 2018
	Åpent møte i Hole Informasjon om reguleringsplan på høring	Offentlig møte om planforslaget. Sette alle som ønsker det godt i stand til å komme med innspill til reguleringsplanforslaget i høringsperioden.	Ved offentlig ettersyn av reguleringsplan Vinter 2018

Informasjon i de politiske møtene i Hole planlegges etter behov, men er særlig viktig før saker skal fremmes til behandling. Møtene er åpne for alle, men kun politiske medlemmer får vanligvis stille spørsmål. I tillegg til oversikten over vil Statsbygg delta på møter og samtaler etter behov og forespørsel.

Kom med innspill:**Hvordan vil du involveres i planarbeidet?****Har du innspill til opplegg for medvirkning og involvering?**

4 Beskrivelse av tiltaket

4.1 Overordnet konsept for det nasjonale minnestedet ved Utøyakaia

Et nasjonalt minnested ved Utøyakaia vil ha en beliggenhet på et sted der hendelsene 22. juli faktisk skjedde: Det var herfra leirdeltakerne ble fraktet over til øya med fergen «M/S Thorbjørn». Det var også herfra terroristen, kledd som politimann, fredag ettermiddag 22. juli ble fraktet over til Utøya. Senere samme dag ble Utøyakaia base for en av de største redningsaksjonene som har funnet sted på norsk jord. Hit kom ungdommer som hadde svømt fra øya, eller blitt plukket opp av lokale båtfolk. Fra kl. 18.40 var Utøyakaia første mottakssted, hvor seks legeteam håndterte akuttbehandling og transport for videre behandling. Utøyakaia var et omdreiningspunkt 22. juli og representerer ikke bare terror, men også heltomot, redning og videre liv.

Mange privatpersoner har etter hendelsene valgt å komme til kaia på eget initiativ, og på den måten tatt kaianlegget i bruk som et slags minnested. Et minnested med direkte tilknytning til der hendelser skjedde vil ikke ha behov for store kunstneriske eller arkitektoniske inngrep, men heller en verdig og vakker tilrettelegging som fremhever stedets historiske betydning.

Et nasjonalt minnested ved Utøyakaia vil synliggjøre sammenhengen mellom hendelsene i Oslo og på Utøya. Regjeringskvartalet, Utøya og Utøyakaia kan supplere hverandre og tilby ulike arenaer for minne og kunnskap om hendelsene 22. juli 2011. På disse stedene får besøkende opplevelse av historisk nærhet og alvor: *22. juli skjedde med virkelige mennesker og det skjedde her.*

Kombinasjonen av minne og formidling av historier som er direkte knyttet til hendelsene som fant sted står sentralt ved alle disse stedene. Ved Utøyakaia betyr dette blant annet at fergeanløpet, M/S «Thorbjørn» og nærheten til vannet og Utøya vil inngå som en integrert del av den besøkende sin opplevelse.

4.2 Sammenheng med andre minnesteder

Behovet for informasjons- og besøkssenter dekkes i dag i regjeringskvartalet og på Utøya. Det legges ikke opp til at et minnested ved Utøyakaia skal endre den etablerte tradisjonen med årlige minnemarkeringer i regjeringskvartalet og på Utøya.

Hegnhuset og lysningen på Utøya er kun tilgjengelig via båt, og besøk blant annet fra pårørende må derfor avtales. Det er en forutsetning at minnestedet ved Utøyakaia skal være tilgjengelig for alle, til alle døgnets tider, året rundt. Det er også en forutsetning av kaias skal fungere som i dag, og at aktiviteter og virksomheter på kaia opprettholdes - side om side med minnestedet.

Ved Utøyakaia vil det ligge godt til rette for også å hedre frivilliges innsats, samtidig som hensynet til de pårørende aldri skal mistes av syne.

4.3 Utforming av minnestedet

Det er gjort en vurdering av 3 ulike lokaliseringer og plassering av minnestedet er bestemt: Minnestedet skal plasseres ved vannet like nord for brygga, på et svakt hellende område mellom stranden på den ene siden og en bratt fjellvegg mot øst (vist på illustrasjonen under). Nord for plasseringen ligger to naust mellom frodige løvtrær.

Figur 2: Plassering av minnestedet er vist med blå sirkel. Minnestedet skal ligge ved vannet, nord for kaia

Stedlige kvaliteter

Stedet er valgt på grunn av flere kvaliteter: Området ligger skjermet og lunt til, og plasseringen gir et rolig område for kontemplasjon og ettertanke. Den bratte fjellveggen har en sterk romdannende effekt, og stedet har direkte kontakt med vannet. Fra området er det direkte utsyn mot hovedhuset på Utøya og den karakteristiske silhuetten av øya. Visuell kontakt med historiefortellende elementer som brygga og M/S «Thorbjørn» kan håndteres slik at disse framstår som en del av det helhetlige inntrykket.

Området er i stor grad skjermet mot innsyn, men det er likevel behov for å skjerme mot nærmeste naboer, og håndtere dette ved utformingen av minnestedet. Det vil være enkelt å ankomme minnestedet fra kjøreveien og brygga, samtidig som aktiviteten rundt kan gå sin naturlige gang. Det vil ved utformingen av stedet kunne være aktuelt å etablere flater der navn og/eller tekst kan innskriveres som en del av minnestedet.

Figur 3: Minnestedet skal plasseres ved vannet mellom kaia til høyre, og naboeiendom til venstre.

Føringer for utforming av minnestedet

Minnestedets utforming er ikke bestemt, men skal ivareta følgende føringer:

- Minnestedets fysiske inngrep skal være verdig og vakkert, samt forsterke stedets iboende kvaliteter og spille på kaia og Utøya som et historisk sted.
- De 77 ofrenes navn og alder skal fremgå. Bruk av navn skal godkjennes av pårørende. Ved utforming av tekst og bruk av ofrenes navn er det spesielt viktig å involvere de etterlatte.
- Lokalsamfunnets innsats i redningsarbeidet skal fremgå.
- Et avgrenset areal skal definere minnestedsområdet, og funksjon må opprettholdes ved normal vannstandvariasjon
- Det må være plass til flere besøkende samtidig
- Nærmeste naboer skal skjermes i nødvendig grad.

Det er en forutsetning at dagens aktiviteter og virksomhet på kaia opprettholdes, samt at det gjøres nødvendig tilrettelegging og trafikksikkerhetstiltak langs fv. 155 Utstranda.

Hvordan skal Statsbygg anskaffe de som skal formgi minnestedet

De som skal formgi minnestedet er Statsbyggs prosjekterende rådgivere. Anskaffelsen av det prosjekterende teamet skal gjennomføres som en åpen anbudskonkurranse. Dette betyr at rådgiverne velges på bakgrunn av hvordan oppgaven planlegges gjennomført, oppgaveforståelse og referanseprosjekter, ikke på bakgrunn av allerede utarbeidede løsningsforslag. Det vil bli lagt stor vekt på hvordan teamet har beskrevet arbeidsopplegget og forstått oppgaven. Teamet som skal formgi vil altså bli valgt uten at det er valgt en løsning for hvordan minnestedet skal se ut. De som skal utforme minnestedet må være villige til å jobbe aktivt med involvering av ulike grupper.

4.4 Tiltak knyttet til adkomst og parkering

Bussoppstillingsplasser og skilting

Det er ønskelig med en bedre tilrettelegging for busstransport og bussoppstilling. Det er stor høydeforskjell mellom fv. 155 og kaia. Dette medfører at oppstillingsplass og holdeplass for buss må ligge langs fylkesveien. Dagens bussholdeplass skal beholdes, i tillegg skal det etableres oppstillingsplasser for to busser. Disse er det mest aktuelt å anlegge langs fv. 155 rett nord for dagens kjøreatkomst og skal også tilrettelegges for av- og påstigning. Busspassasjerene vil dermed ikke behøve å krysse fylkesveien for å ankomme Utøyakaia. Løsningen vil kun være tilgjengelig for busser nordfra. For å sikre at bussene kun skal ankomme fra nord, forutsettes det at det skiltes til Utøya via Nes i Hole.

Figur 4 Illustrasjon som viser mulighetsstudiets anbefalte alternativ med oppstillingsplasser for buss langs fv. 155. Figur: Blakstad Haffner Arkitekter AS

Universell adkomst fra fylkesveien

Det må etableres en forbedret gangatkomst fra holdeplassen til kaia og minnestedet. Det er en forutsetning at gangatkomsten blir universelt utformet. Plassering og utforming av gangatkomsten vil bli studert og foreslått som en del av prosessen med utformingen av minnestedet.

Generell oppgradering

Det forutsettes at minnestedet ved kaia fungerer side om side med dagens bruk. Et verdig utformet minnested medfører imidlertid behov for enkelte oppgraderinger og det skal vurderes en generell oppgradering av planområdet, inkludert brygge. Endringene skal ta utgangspunkt i stedets karakter og stedlige kvaliteter.

Det forutsettes sambruk av parkeringsplasser til minnested og Utøya. Eksisterende parkeringsplass ønskes opprettholdt, men området bør oppgraderes. En oppstramming av arealet, med mulighet for oppmerking av plasser, kan gi noen flere plasser. Det skal vurderes beplantning eller annen generell forskjønning.

I tillegg skal følgende tiltak vurderes i planarbeidet:

- Søppelhåndtering skjer i dag i åpne containere på parkeringsarealet. Det bør tilrettelegges for at dette kan skje i lukket rom/løsning.
- Belysningstiltak skal vurderes da minnestedet bør være tilgjengelig og fungere ved alle årstider og ulike tider av døgnet.
- Det skal vurderes å tilrettelegge for ladeinfrastruktur for bil, og evt båt.
- Det framgår av rapporten Statsbygg leverte i juni at det ikke skal tilrettelegges med toaletter i tilknytning til minnestedet. Dersom dette likevel blir aktuelt vil tilkobling til vann- og avløpsnett (VA) vurderes. Det er private anlegg i området, ikke kommunale.
- Det er ønskelig at ny reguleringsplan gir hjemmel til å bygge et leskur for de som venter på båten.

4.5 Andre tiltak

Eiendom 234/159 er regulert til bolig, men tidligere bolig er fjernet og eiendommen er nå bebygd med et uthus, og to båthus. Det forutsettes at all eksisterende bebyggelse fjernes som følge av at området skal brukes til minnested. Arealformålet skal endres i ny reguleringsplan. Det er ikke ønskelig med boligformål på eiendommen.

Utover denne bebyggelsen er ikke planområdet bebygd, men gjeldende reguleringsplan åpner for bebyggelse ved kaia.

Kom med innspill:

Har du innspill til foreslåtte tiltak?

5 Rammer og premisser for planarbeidet

5.1 Oppdragsbrev fra KMD

På bakgrunn av utredningen «Vurdering av nasjonalt minneste på Utøyakaia – juni 2017», fikk Statsbygg den 23. juni 2017 i oppdrag fra KMD å utarbeide reguleringsplan og skisseprosjekt for nasjonalt minneste ved Utøyakaia. Premissene og anbefalingene som er beskrevet i rapporten skal legges til grunn for arbeidet.

Departementet legger også til grunn at medvirkning og involvering av Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli, AUF, naboer og andre lokale interesser, skal vektlegges og videreføres fra forrige fase. Oppdragsbrevet finner du her:

<http://www.statsbygg.no/files/prosjekter/utoyakaiaVurdering/oppdragsbrevKMD.pdf>

5.2 Føringer fra rapporten «Vurdering av nasjonalt minneste på Utøyakaia – juni 2017»

Statsbygg har, etter oppdrag fra KMD, utarbeidet en rapport der det vurderes om Utøyakaia kan egne seg for et nasjonalt minneste. Rapporten bygger på vurderinger av minnefaglige kvaliteter, anbefalinger som er gitt etter prosessen på Sørbråten, og dokumenterer medvirkningen som er gjennomført i vurderingen av Utøyakaia. Medvirkningen, sammen med en analyse av stedet og overordnet konsept, ligger til grunn for programmeringen av minneste.

Rapporten inneholder også en mulighetsstudie som utforsker om Utøyakaia er egnet og gjennomførbart som minneste, og vurderer alternative plasseringer på tomten. Det konkluderes med at det er mulig å etablere et minneste på tomten samtidig som aktiviteten på kaia kan gå sin gang. Mulighetsstudien anbefalte plassering legges til grunn for neste fase, og rapporten gir en rekke anbefalinger og føringer for det videre arbeidet og for hvordan tiltaket skal utformes. De fleste av disse er innarbeidet i kap 3: Beskrivelse av tiltaket.

Rapporten fra juni finner du her:

<http://www.statsbygg.no/files/prosjekter/utoyakaiaVurdering/vurderingMinnesteUtøyakaia.pdf>

5.3 Erfaring fra tidligere prosesser

Tidligere vurderinger av lokalisering og føringer

På oppdrag fra Kulturdepartementet vurderte en styringsgruppe ledet av Åse Kleveland minneste knyttet til 22. juli. Av rapporten «Steder for å minnes og påminnes», fra 2012 framgår overordnede målsettinger for de nasjonale minneste og kriterier for valg av sted. Det ble vurdert 8 ulike lokaliseringer i Hole, og anbefalt to alternativer, med Sørbråten som førsteprioritet. Mange av føringene fra styringsgruppen har gyldighet og har vært med både som kunnskapsgrunnlag og vurderingskriterier i rapporten Statsbygg leverte i juni.

I rapporten fra Statsbygg er det foreslått egne føringer, som både hensyntar, men også presiserer og konkretiserer føringene fra 2012. Føringerne fra 2012 er dermed ivarett gjennom føringene redegjort for i kap. 3.1 og 3.2.

Rapporten fra 2012 finner du her:

https://www.regjeringen.no/contentassets/2c6e27291e0c43dd8705ededae10a700/steder_for_aa_minnes_og_paamines_22juli_utgitt_april2012.pdf

En viktig grunn til å velge Utøyakaia som minneste var at området har historisk betydning: kaia var et viktig sted 22. juli 2011. Historisk betydning var ikke et kriterium ved anbefaling av sted i 2012.

Viktigheten av prosess og medvirkning

Rapporten «Psykososiale konsekvenser av nasjonalt minnesmerke i Hole» som ble utarbeidet i forbindelse med planprosessen på Sørbråten, er en del av kunnskapsgrunnlaget for planarbeidet, og for rapporten Statsbygg leverte juni 2017.

Rapporten bygger bl.a. på intervjuer med lokale beboere. En av konklusjonene er at et flertall anser at ofrene etter Utøya-hendelsene bør hedres, men at minnestedet bør plasseres et annet sted enn på Sørbråten og med en annen utforming. Frykt for at minnesmerket skal bli en turistattraksjon nevnes av flere, og det uttrykkes bekymring for den trafikkbelastning dette vil medføre. Flere er også kritiske til at de ikke ble invitert til å medvirke i prosessen, at de ikke ble hørt og at de hovedsakelig fikk informasjon gjennom media.

Hovedkonklusjonen er «*hvis man skal frembringe prosesser som minsker motsetninger rundt opprettelsen av et minnested etter voldsomme hendelser og begrenser psykososiale konsekvenser bør en slik prosess baseres på tidligere erfaringer fra lignende hendelser (...). Nyere måter å håndtere disse prosessene på handler om å føre mennesker sammen, la alle interessenter bli hørt, og gjennom dialog komme fram til hvordan man best mulig kan hedre alle involverte. Dette kan igjen føre til refleksjon og tenking, ikke bare erindring og frysing av historien. Dette vil deretter styrke bedringsevnen og vil begrense eventuelle negative psykososiale konsekvenser.*»

Denne anbefalingen har ligget til grunn for arbeidet med rapporten «Vurdering av nasjonalt minnested på Utøyakaia», der medvirkning var et viktig tema. Som det framgår av oppdragsbrevet skal medvirkning og involvering av Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli, AUF, naboer og andre lokale interesser videreføres fra forrige fase og vektlegges i planarbeidet.

Kapittel 2 i dette planprogrammet beskriver hvordan anbefalingene fra rapporten knyttet til medvirkning skal videreføres i reguleringsplanarbeidet.

Her finner du rapporten psykososiale konsekvenser av nasjonalt minnesmerke i Hole:

https://www.regjeringen.no/contentassets/c1942fe9a7c14931a1365aaf2633288b/minnesmerke_nkvts.pdf

5.4 Lover, retningslinjer og planer

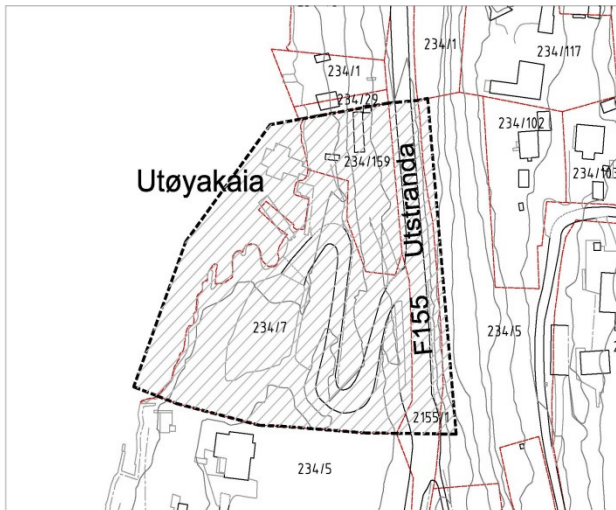
Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag	Retningslinjene skal gi grunnlag for å unngå inngrep som reduserer verdien for landskap, naturvern, friluftsliv etc. Planområdet ligger i strandsonen langs Tyrifjorden, som er et vernet vassdrag.
Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming	Retningslinjenes hensikt er å styrke interessene til personer med nedsatt funksjonsevne i planleggingen. Planområdet er stedvis svært bratt, og det er i dag ikke en universelt utformet atkomst fra bussholdeplass og fv. 155 ned til fergetermin.
Rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planleggingen	Retningslinjene skal ivareta at arealer som brukes av barn og unge sikres mot forurensing, støy, trafikkfare og annen helsefare. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde brukt eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Deler av planområdet er i dag tilgjengelig for allmenn ferdsel.
Naturmangfoldloven	Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern. Lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinje ved forvaltning av fast eiendom.
Friluftsloven	Lovens formål er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmenhetens rett til ferdsel, opphold mv. i naturen. Planområdet er allment tilgjengelig og et av få steder langs fv. 155 der allmenheten har tilgang til Tyrifjorden. Gjeldende regulering sikrer friluftsliv langs store deler av strandlinjen.
Plan- og bygningsloven	Tiltaket faller innenfor lovens § 1–8 «Forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag». I 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser.
Kommuneplan for Hole kommune 2009-2019	Arealdelen viser Utvika som nåværende LNF-område. Kommuneplanens arealdel har bestemmelser om byggeforbud i 100-metersbeltet langs vassdrag og restriksjoner for tiltak i 15-meterssonen fra gjennomsnittlig flomvannstand i Tyrifjorden. Bestemmelser fastsetter at nye tiltak skal tilpasses landskapet.

Kom med innspill:

Er det andre føringer eller erfaringer som er viktige å legge til grunn for planarbeidet?

6 Planområdet- dagens situasjon

6.1 Beskrivelse og avgrensning av planområdet

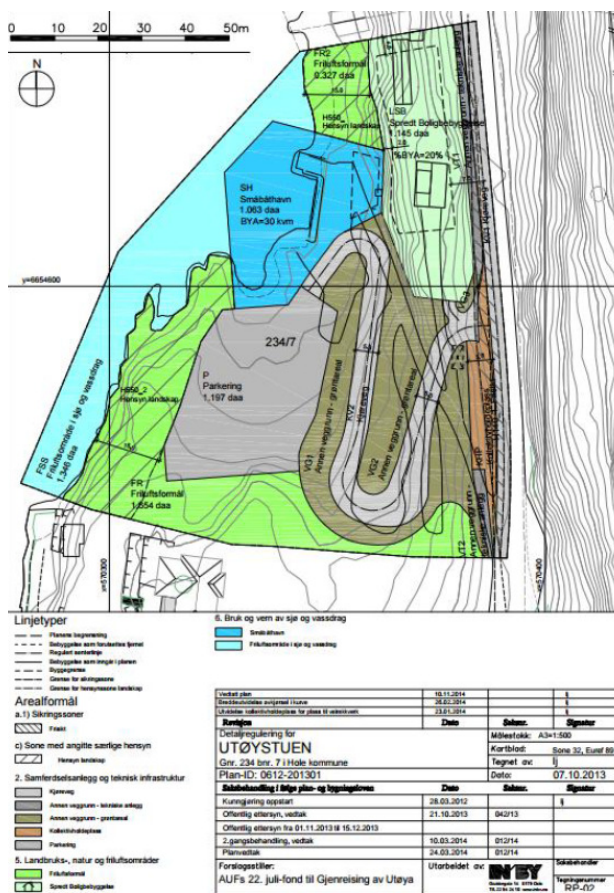

Figur 5 Avgrensning av planområdet

Planområdet omfatter eiendommene gnr/bnr 234/7 og 234/159 med adresse Utstranda 347. Eiendommens samlede areal er ca. 7,5 daa.

I tillegg omfatter varslet plangrense fv. 155/Utstranda og et mindre areal på østsiden av fylkesveien (deler av gnr/bnr 2155/1 og 234/5). Dette arealet er tatt med for å gi plass til eventuelle trafikksikkerhetstiltak.

6.2 Planstatus

Figur 6 Plankart eksisterende regulering fra 2014.

Detaljreguleringsplanen for Utøystuen ble vedtatt i 2014. Planen viser område for adkomst, parkering, friluftsmål, kaianlegg og spredt boligbebyggelse. Planen er utformet i henhold til overordnede planer og retningslinjer som sier at det skal tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser når planlegging skjer langs (vernede) vassdrag.

Kommuneplan for Hole 2009-2019 viser at Utøyakaia er avsatt til LNF-område. Planen har bestemmelser om byggeforbud i 100-metersbeltet langs vassdrag. Ved eventuell dispensasjon for å tillate bygging skal det vurderes å sette vilkår som ivaretar allmenhetens rett til ferdsel i strandsonen. Hensynet bak byggeforbudssonen er å forhindre at strandsonen bygges ned og privatiseres.

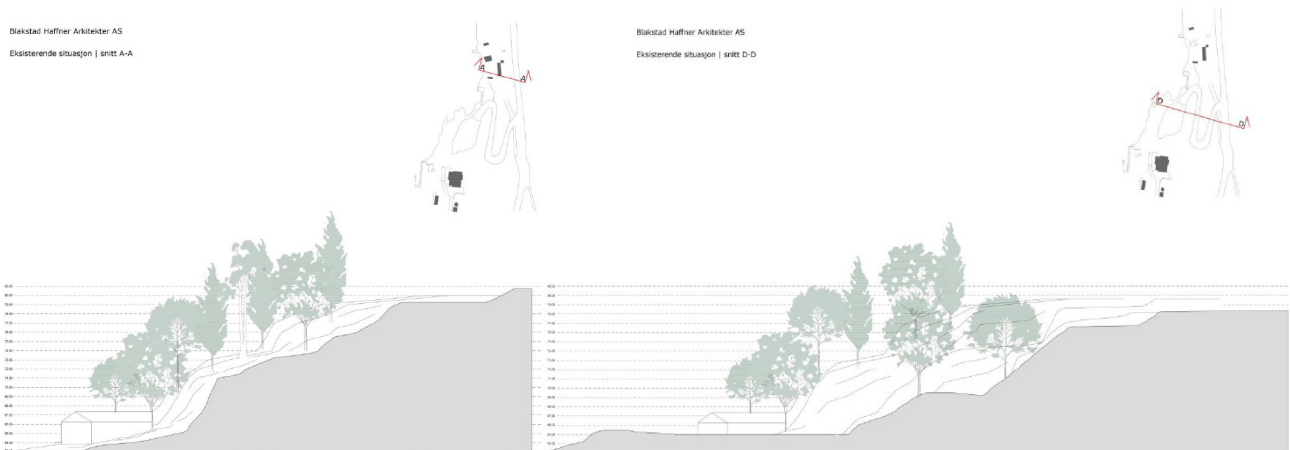
6.3 Landskap, terreng og klima

Planområdet ligger langs Tyrifjorden, Norges femte største innsjø, som utgjør et stort og åpent landskapsrom. Det er direkte sikt ut i Tyrifjorden mot Utøya.

Planområdets terreng er bratt og faller mot vest fra kote +78 ved fv. 155 og ned til Tyrifjorden som har regulert vannstand mellom kote +62 og +63. Den søndre delen av området utvider seg mot Tyrifjorden i et større, flatere parti der det i dag er anlagt parkering.

Den bratte skråningen fra fv. 155 ned mot fjorden er forholdsvis åpen etter den nylig gjennomførte utbedringen av adkomsten. Resterende vegetasjon er hovedsakelig løvskog av variert alder, men også noe gran. Vest for parkeringsplassen er et naturområde med eksponert grunnfjell samt noen furutrær.

Eiendommen faller mot Tyrifjorden i vest og har derfor gode solforhold på ettermiddag og kveld. Vind fra sør og nord er de dominerende vindretningene over Tyrifjorden. Fremherskende luftstrømmer over tomteområdet er mellom sør og vest om sommeren, og nordøstlig en stor del av vinteren. Nordre del av tomten fremstår derfor som skjermet ved de fremherskende vindretningene, mens vestre del av tomten fremstår som mer eksponert.

Figur 7 Terrengsnitt gjennom planområdet. Figurer: Blakstad Haffner Arkitekter AS

6.4 Dagens bruk og funksjon

Figur 8 Dagens situasjon ved Utøyakaia og adkomst fra fv. 155. Flytebrygga til venstre i bildet var midlertidig og er fjernet. Foto: Rasmus Lindberg.

AUFs eiendom

Gnr/bnr 234/7 er på ca. 6000 m² og eies av Arbeidernes ungdomsfylking (AUF) og drives av driftsselskapet Utøya AS. Området fungerer i dag som adkomst, parkering- og kaiområde til Utøya, og omstigningspunkt for besøkende og varetransport som benytter båttransport til Utøya. Adkomst og parkeringsområdene er betydelig endret etter juli 2011: Det er opparbeidet ny adkomstvei med tilhørende store terrenginngrep og dominerende fyllinger.

Besøkende til Utøya kommer enten med buss eller i egne biler. Det er opparbeidet og regulert ca. 40 parkeringsplasser for bil på eiendommen, hvorav to er HC-plasser.

Busser stanser på tilrettelagt holdeplass langs fv. 155. Holdeplassen er opparbeidet med plattform for av- og påstigning. Denne strekker seg frem til avkjørselen, slik at fotgjengere sikres trafiksikker adkomst. Det er ikke mulig for busser å snu på holdeplassen, og større busser kan ikke kjøre ned til parkeringsplassen.

Ankomst for gående og syklende er via fv. 155 Utstranda. Det er ikke etablert fortau eller gang-/sykkelvei langs denne veien.

Ved Tyrifjorden ligger et enkelt kaianlegg. Kaianlegget er kun i bruk av mindre båter. M/S «Thorbjørn», som brukes for hoveddelen av transport til Utøya, går inn i fjæra, direkte langs sørsiden av kaia, der det er opparbeidet en gruset plass for lasting og lossing. Innenfor gjeldende reguleringsplan kan det oppføres en bygning for vente- og registreringsfunksjoner i tilknytning til kaianlegget.

Sør på eiendommen, i skråningen fra fv 155 står en trafo. Herfra er det nedgravd en lavspent kabel som fortsetter som sjøkabel til Utøya.

Boligeiendommen

Gnr 234/159 er på 1500 m² og eies av Hole eiendomsutvikling. Statsbygg har opsjonsavtale på kjøp av eiendommen.

Eiendommen er regulert til spredt boligbygging, men tidligere bolig er fjernet og eiendommen er ikke bebodd i dag. Den er bebygd med et uthus/sekundærbygning, og to båthus. Eiendommen har tilgang til privat vann som kan pumpes opp via pumpehus, den er ikke tilknyttet avløp. Tomten er tilkoblet elektrisitet fra ledningsnettet boligbebyggelsen nord for fylkesveien er tilkoblet.

Nord for eiendommen ligger felles båtbrygge for flere beboere og hytteeiere, og stedet benyttes bl.a. til bading.

Utøya

Utøya eies av AUF og driftes av Utøya AS. AUF arrangerer årlig politisk sommerleir på øya. Øya leies også ut til diverse andre ungdomspartier og politiske ungdomsorganisasjoner. Utøya er en pedagogisk læringsarena for ungdom, samt et verdig minnested. Utøya skal også i framtiden brukes til minnemarkeringer, undervisning, kurs, møter, konferanser og sommerleirer. Utøya er derimot ikke et sted for turisme.

6.5 Besøks- og trafikktall

Dagens besøkstall

I 2016 var det 6 000 besøkende til Utøya, hvorav de aller fleste ankom via Utøyakaia. I overkant av 2000 av disse besøkende kom i forbindelse med AUFs sommerleir (1 500 personer) og 22. juli-markeringen på Utøya (500 besøkende). I 2017 var det ca. 6 100 besøkende totalt på øya. I tillegg til de som reiser ut på øya, er det daglig noen privatbiler som kjører nedom kaia for å kunne se ut mot Utøya og minnes hendelsene 22. juli 2011.

Dagens trafikktall

Fv. 155 Utstranda forbi Utøyakaia har en ÅDT (gjennomsnittlig trafikkmengde i løpet av et døgn) på 550 biler. I de tilfeller der E16 stenges og fv. 155 fungerer som omkjøringsvei, øker ÅDT til ca. 12 500 kjøretøy. Biler ankommer Utøyakaia via fv. 155 og privat adkomstvei ned til parkeringsplass på eiendommen. Avkjørselen ligger på en del av fylkesveien som er tilnærmet rett med gode siktforhold. Nedkjørselen har et fall som varierer fra 1:20 i den øverste delen til 1:8 på det bratteste.

Vurderinger av framtidige besøkstall

Mimir har utført en vurdering av framtidig besøkstall for minnested ved Utøyakaia (juni 2017) der de ut fra reisefaglig tilnærming beskriver potensielle besøkende og anslår besøkstall ved etablering av minnested ved Utøyakaia. Mimir skriver at det i Norge ikke er tradisjon for å eksponere eller profilere minnesteder som severdigheter overfor turisttrafikken. Forespurte reiselivsaktører vurderer ikke et minnested ved Utøyakaia som en fremtidig turistattraksjon.

Utøyakaia er til en viss grad etablert som et stoppested for de som vil se øya og oppsøke stedet der det skjedde. Mimir anslår totalt besøkstall generert av et minnested ved Utøyakaia til mellom 6000 og 7000 i året. Basert på anslått beregning av reisemåte og aktuelle dager gir dette et snitt på 17 biler pr. dag og ca. 63 busser årlig. I praksis vil det kunne bety at det på de mest aktuelle helgedagene og om sommeren kommer 1-2 busser og 20-25 biler- fordelt utover dagen

6.6 Grunnforhold og flomfare

Kart fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) indikerer at det går en løsmassegrense i dette området. Kartet indikerer «bart fjell, stedvis tynt dekke» og «tykk havavsetning». Kartet angir at det er mulighet for å påtreffe marin leire. Berggrunns kart til NGU beskriver «sandstein» i området. Det antas grunt til fjell. På bakgrunn av overstående antas grunnforholdene som lite utfordrende for å anlegge tiltak. Det er gjennomført grunnundersøkelser for å avklare dette nærmere. Resultatet fra disse er foreløpig ikke klart.

Vannstand ved 200-årsflom er beregnet til kote +65,6. Kartet under viser estimert vannstand ved 200-årsflom.

Figur 9: 200-årsflom, kilde NVE Atlas

Kom med innspill:

Har du informasjon eller innspill av betydning som du mener ikke er fanget opp?

7 Plan- og utredningstemaer

Hensikten med utredningene som skal gjennomføres er å få oversikt over konsekvenser av planforslaget. Dette skal gi et godt beslutningsgrunnlag for planen.

Tema	Redegjøres for i planbeskrivelsen	Redegjøres for i eget vedlegg
Grunnforhold / stabilitet		
Veg og trafikk		
Forholdet til rammer og premisser for planarbeidet		
Vurdering av medvirkningsprosessen		
Naturmangfold		
Landskapsvirkning		
Universell utforming		
Friluftsliv		
Anleggsfasen		
Risiko og sårbarhet		

7.1 Temaer som skal redegjøres for i eget vedlegg

7.1.1 Grunnforhold, stabilitetsvurderinger

Grunnforhold, stabilitetsvurderinger	
Beskrivelse	Nasjonal løsmassedatabase viser at planområdet ligger i et område under marin grense med hovedsakelig bart fjell og stedvis tynne lag med løsmasser. Deler av planområdet som omfatter dagens parkeringsareal består av tykk havavsetning med mulighet for å påtreffes marin leire.
Kunnskapsgrunnlag	Golder Associates har på bakgrunn av befaring utført en vurdering av stabilitet og behov for grunnundersøkelser i planområdet.
Hva skal utredes?	Det er behov for å gjennomføre grunnundersøkelser i området. På berghyllen nærmest fv. 155 vil det være nødvendig å gjennomføre totalsonderinger for å kartlegge løsmassetykkelsen. Ved parkeringsplassen er det nødvendig å kartlegge hva nedre del av fyllingen for atkomstveien er bygget opp av. Massenes stabilitet skal belyses, og det skal dokumenteres hvilke tiltak, slik som masseutskifting og forsterkningstiltak, som må gjennomføres som følge av tiltak i planområdet.
Presentasjon / leveranse	Det skal utarbeides egen rapport som beskriver grunnforholdene i planområdet, hvilke føringer dette gir for tiltaket og hvilke grunntekniske tiltak som må gjennomføres for å realisere planen. Temaet skal oppsummeres i planbeskrivelsen.

7.1.2 Veg og trafikk

Veg og trafikk	
Beskrivelse	Utøyakaia er i dag tilrettelagt som et omstigningspunkt for reisende til

	<p>og fra Utøya. Denne funksjonen skal opprettholdes og fungere i samspill med minnestedet. Ved store arrangementer på Utøya kan bussavvikling være krevende, og bussavviklingen forutsetter en god organisering og trafiksikker gjennomføring.</p> <p>Ulykkesfrekvensen på fv. 155 er lavere enn normal frekvens på tilsvarende veier.</p> <p>Gjennomførte beregninger viser at et minnested ved Utøyakaia kan medføre i underkant av 20 ankomne biler pr. dag og én buss hver annen dag i gjennomsnitt.</p> <p>Atkomst til Utøyakaia vil opprettholdes som i dag, i tillegg til at det etableres en universelt utformet gangatkomst fra fv. 155. Det er aktuelt at dagens parkeringsplass for biler får en bedre opparbeidelse og ev. tilrettelegges med noen flere plasser. For busser er det nødvendig å tilrettelegge for oppstilling av to busser samtidig på vestsiden langs fv. 155.</p>
Kunnskapsgrunnlag	Rapporten «Vurdering av besøkstall for minnested på Utøyakaia» (MIMIR, 2017) legges til grunn for utredningen etter en nærmere vurdering. I tillegg foreligger Statens vegvesens trafikktegnninger og trafiksikkerhetsvurderinger for fv. 155.
Hva skal utredes?	Foreliggende rapport for vurdering av besøkstall skal vurderes opp mot skisseprosjektet når dette foreligger. Eventuelt behov for justering av besøkstallene skal avklares. Trafikk til og fra minnestedet skal vurderes for daglig normaltrafikk og ekstraordinære situasjoner med høyt besøkstall (arrangementer på Utøya eller tilsvarende), særlig med hensyn til bussreisemønstre. Utforming av bussoppstillingsplasser og adkomst skal vurderes med hensyn til trafikkavvikling og trafiksikkerhet. Det skal gis forslag til skilting som vil forbedre trafikkavvikling, redusere konflikter og øke trafiksikkerheten, særlig for myke trafikanter. Vurderingene skal sammenligne tre situasjoner; dagens situasjon, fremtidig situasjon med minnested og ny E16 under utbygging (fv. 155 som omkjøringsvei i korte perioder) og fremtidig situasjon med minnested og ferdig utbygget E16.
Presentasjon / leveranse	Det skal utarbeides en egen rapport som beskriver de tre trafiksituasjonene som skal sammenlignes ved normal og høy trafikk, samt hvilke føringer dette gir for planforslaget og hvilke tiltak som må etableres for å kunne realisere planen. Temaet skal oppsummeres i planbeskrivelsen.

7.2 Temaer som skal redegjøres for i planbeskrivelsen

7.2.1 Forholdet til rammer og premisser for planarbeidet

I planprogrammets kapittel 5 er rammer og premisser for planarbeidet nærmere beskrevet. Disse føringene følger av flere dokumenter fra prosessen med å etablere et nasjonalt minnesmerke i Hole, og har betydning for hvordan minnestedet vil bli utformet. Kapittel 5 inneholder i tillegg en opplisting av viktige overordnede retningslinjer og planer som planforslaget må forholde seg til.

Det skal redegjøres for hvordan konklusjonene og anbefalingene i rapporten «Vurdering av nasjonalt minnested på Utøyakaia» er ivarettatt i planforslaget. Det skal videre redegjøres for hvordan opplistede lover, retningslinjer og planer er fulgt opp og tatt hensyn til.

7.2.2 Vurdering av medvirkningsprosessen

Den foreliggende rapporten «Psykososiale konsekvenser av nasjonalt minnesmerke i Hole» (omtalt i kapittel 5.3) inneholder flere konklusjoner og anbefalinger. Særlig anbefalinger knyttet til medvirkning vil legges til grunn for planarbeidet som starter nå. Forslag til hvordan medvirkningsprosessen skal gjennomføres er redegjort for i planprogrammets kapittel 3.

For å sikre at anbefalingene i rapporten om bedre involvering følges opp, skal det gjøres en egen vurdering som skal beskrive hvordan medvirkningsprosessen er gjennomført, hvordan føringer i dette planprogrammet er fulgt opp, samt konklusjoner og anbefalinger fra rapporten «Psykososiale konsekvenser av nasjonalt minnesmerke i Hole». Meningsbildet som fremkommer gjennom medvirkningen skal beskrives.

7.2.3 Naturmangfold

Naturen i Utvika er vanlig forekommende både rundt Tyrifjorden og andre steder i Sør-Norge. Det finnes ingen registrerte naturtypelokaliteter i naturdatabasen som tilsier at verneverdige naturtyper eller planter finnes på eiendommen.

Planområdet skal befares, og eventuelle naturtypelokaliteter og viltområder skal verdisettes basert på nasjonal metodikk etter respektive DN-håndbøker (Miljødirektoratet).

Tiltakets konsekvenser for naturmangfoldet, herunder truede og nær truede arter og naturtyper eller verdifulle arter og naturtyper som kan berøres av tiltaket, skal beskrives i tråd med naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7. Eventuelle avbøtende tiltak skal foreslås.

7.2.4 Landskapsvirkning

Dagens landskapsformer, vegetasjonsstruktur og naturelementer på tomten skal kartlegges, og det skal beskrives hvordan planområdet forholder seg til omkringliggende landskap. Tiltakets visuelle påvirkning på omgivelsene og hvordan utformingen forholder seg til stedets landskapelige kvaliteter skal beskrives, samt hvordan utformingen oppleves på stedet mht. åpen-/lukkethet, romlighet, materialkvalitet etc.

Det skal produseres illustrasjoner som beskriver tiltakets virkning (fjern- og nærvirkning) og landskapelige opplevelseskvaliteter fra valgte standpunkt. Aktuelle standpunkt er fra Tyrifjorden, fra naboeiendommer i nord og sør, fra fv. 155, sett fra luften og internt fra tomta. Forslaget samsvarer med standpunkt i rapporten «Vurdering av nasjonalt minnested på Utøyakaia», Statsbygg juni 2017.

7.2.5 Universell utforming

Planleggingen skal ta høyde for universell utforming og tilgjengelighet for alle. Planbeskrivelsen skal redegjøre for hvordan dette er ivarettatt i planforslaget.

7.2.6 Friluftsliv (strandsonen)

Det skal gjennomføres vurderinger av hvordan plan- og influensområdet brukes til friluftsmål, og hvilke virkninger tiltaket vil kunne ha på dagens bruk.

7.2.7 Anleggsfasen

Anleggsvirksomheten vil omfatte bygging av minnested, terrengendringer for tilrettelegging for bussoppstilling og gangatkomst, transport av byggevarer og masser, samt ev. riving av eksisterende bygg. Anleggsarbeidet vil i perioder føre til økt trafikk ved avkjørsel fra fv. 155, samt anleggsstøy og støv. Det må kunne avsettes område for rigg og parkering for anleggsarbeiderne.

Det skal redegjøres for anleggsdriften med hensyn til omfang, tid og varighet. Dette inkluderer konsekvenser av eventuell riving av anlegg og endring av terreng innenfor planområdet. Det skal redegjøres for anleggsstøy, trafikkavvikling, anleggstrafikk, rigging og ev. tiltak mot forurensning. Ulemper for omkringliggende områder, samt avbøtende tiltak skal vurderes. Plassering av rigg og parkering skal vurderes og beskrives.

7.2.8 Risiko- og sårbarhetsanalyse

Ved utarbeidelse av reguleringsplaner skal det i henhold til plan- og bygningslovens § 4-3 gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse). ROS-analysen skal redegjøre for om det planlagte tiltaket vil medføre endret risiko for mennesker, miljø og/eller materielle verdier. Analysen skal omfatte både anleggsfasen og permanent situasjon, og avgrenses til uønskede hendelser.

Mulige uønskede hendelser skal beskrives. Sannsynligheten av at en hendelse oppstår og konsekvensen av hendelsen skal vurderes iht. DSBs veileder for ROS-analyser. Avbøtende tiltak skal foreslås for forhold som blir klassifisert med middels eller høy risiko.

Kom med innspill:

Er det utredningstemaer som ikke blir belyst tilstrekkelig?

BILDE FORSIDE Utøyakaia, Hole kommune, foto: Statsbygg
BAKSIDE

STATSBYGG
ADRESSE P.b. 8106 Dep. N-0032 Oslo

TLF. 815 55 045
NETT statsbygg.no
E-POST postmottak@statsbygg.no

